

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою
«Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»
(назва освітньої програми)

на тему:
Облік, аналіз і аудит фінансових активів: теоретичні і практичні аспекти
(на прикладі ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія»)
(назва теми)

Виконавець:
студентка ЦЗВФН
Верещак Олена Володимирівна
(Прізвище, і'мя, по-батькові) /підпис/

Науковий керівник:
д.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)
Лоханова Наталія Олексіївна
(Прізвище, і'мя, по-батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми роботи. Розуміння фінансових активів має вирішальне значення для підприємств, які прагнуть ефективно управляти своїми фінансами та досягати власних фінансових цілей. Розуміючи різні типи фінансових активів, оцінюючи профілі ризику та прибутковості, враховуючи ліквідність та оцінку, диверсифікуючи портфелі та беручи до уваги податкові наслідки, інвестори можуть ухвалювати обґрунтовані рішення та оптимізувати свої інвестиційні стратегії.

Фінансові активи є, з одного боку, добре відомими статтями звітів про фінансовий стан підприємств, але з іншого боку, їх склад постійно розширюється, з'являються нові об'єкти, удосконалюються методи і моделі обліку фінансових активів, з'являються нові дискусійні питання щодо розкриття інформації відносно фінансових активів у фінансовій звітності, а також відносно визначення кредитного ризику за фінансовими активами.

Все це зумовлює актуальність теми дослідження.

Об'єктом дослідження в роботі є фінансові активи, як важлива складова майна вітчизняних компаній, що охоплює грошові кошти та їх еквіваленти, фінансові інвестиції, різні види дебіторської заборгованості та інші види фінансових інструментів.

Предметом дослідження в роботі є питання обліку, аналізу і аудиту фінансових активів на прикладі «ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія», що застосовує МСФЗ, оскільки відноситься до складу підприємств суспільного інтересу.

Мета дослідження в роботі полягає в тому, щоб дослідити питання обліку, аналізу і аудиту фінансових активів в умовах застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності на вітчизняних підприємствах.

Завдання дослідження в роботі полягають в тому, щоб:

- дослідити сутність поняття «фінансові активи» з точки зору налагодження їх обліку, аналізу і аудиту;
- розглянути напрями групування (класифікації) фінансових активів з урахуванням міжнародної і вітчизняної практики обліку і аудиту;
- описати порядок бухгалтерського обліку різних груп фінансових активів, а саме грошових коштів в касі і на поточних та інших рахунках в банку, довгострокових і поточних фінансових інвестицій та інших цінних паперів, торгової дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги, іншої поточної дебіторської заборгованості, довгострокової дебіторської заборгованості, що відноситься до складу фінансових активів;
- дослідити загальну економічну характеристику «ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія»;

- проаналізувати фінансовий стан «ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія», а саме показники ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності;
- описати і критично проаналізувати особливості діючої практики обліку фінансових активів у ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія»;
- виконати аналіз стану і руху фінансових активів за даними фінансової звітності ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія»;
- дослідити мету, завдання і джерела аудиту фінансових активів компаній;
- описати складові методики проведення аудиторської перевірки фінансових активів;
- надати пропозиції з поліпшення діючої системи обліку, аналізу і аудиту фінансових активів у ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія» тощо.

Методами дослідження в роботі є загальні методи наукового пізнання (дедукції, індукції, системний підхід тощо), узагальнення і критичного огляду літературних джерел, аналізу складу, структури і динаміки показників, графічний метод, сценарний підхід (в частині вивчення методики створення резерву під очікувані кредитні збитки по фінансових активах, що враховуються за амортизованою вартістю) та інші.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативні акти України з питань регулювання обліку і звітності, МСФЗ, НП(С)БО, сучасна вітчизняна і зарубіжна економічна література, у т.ч. англійською мовою, дані інформаційно-аналітичної платформи YouControl, інформація підприємства ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія» в частині фінансової звітності з розгорнутими Примітками до неї, звіту незалежного аудитора щодо фінансової звітності за 2023 рік та інші документи.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (32 найменування). Основний текст роботи викладено на 72 сторінках. Робота містить 2 додатки, 15 таблиць та 8 рисунків.

Апробація результатів дослідження. Під час роботи над кваліфікаційною роботою автором було взято участь і апробовано результати дослідження в квітні 2024 року у Міжнародній студентській науково-практичній онлайн-конференції ФМОІТ в ОНЕУ.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні аспекти обліку фінансових активів підприємств»* досліджені суть і класифікація фінансових активів як об'єкта обліку і аудиту, особливості бухгалтерського обліку фінансових активів та їх знецінення.

У другому розділі *«Діюча практика обліку фінансових активів у ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія»* проаналізовані загальна

характеристика підприємства, розглянуті особливості обліку фінансових активів, проведено аналіз фінансового стану за даними звітності підприємства.

У третьому розділі *«Аудит і аналіз фінансових активів у ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія»* розглянуто цілі, завдання та джерела аудиту фінансових активів на підприємстві, розглянуто методiku аудиту фінансових активів на прикладі ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія», проведено аналіз структури і динаміки фінансових активів Товариства.

ВИСНОВКИ

На підставі ознайомлення з порядком ведення обліку, аналізу і аудиту фінансових активів на прикладі ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія» можна зробити такі основні висновки:

1. Товариство має відношення до групи «ВС Енерджі Інтернейшнл». Основним видом діяльності є КВЕД 35.14 Торгівля електроенергією.

На дату первісного визнання фінансових інструментів Компанія проводить їх класифікацію і встановлює модель обліку і подальшої оцінки.

До складу фінансових активів компанії відносяться:

- довгострокова дебіторська заборгованість;
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги;
- інша поточна дебіторська заборгованість;
- гроші та їх еквіваленти.

У складі фінансових активів Товариства відсутні фінансові інвестиції.

Оскільки в складі фінансових активів переважають боргові фінансові активи, то для їх класифікації Товариство виходить з бізнес-моделі, яка використовується для управління такими фінансовими активами, та характеристик грошових потоків, що передбачені договором, який ініціює фінансовий інструмент.

Класифікація фінансових активів Товариством здійснюється відповідно до вимог МСФЗ 9 за такими основними категоріями:

- фінансові активи, що оцінюються за методом амортизованої вартості;
- фінансові активи, що оцінюються за справедливою вартістю, з відображенням результату переоцінки в іншому сукупному доході;
- фінансові активи, що оцінюються за справедливою вартістю, з відображенням результату переоцінки у прибутку або збитку.

2. Довгострокова дебіторська заборгованість Товариства складається з заборгованості, яка виникла в результаті укладання Угод про порядок погашення заборгованості за поставлену електроенергію з споживачами терміном більше року, яка відображається в балансі за теперішньою вартістю.

Компанія застосовує діючу ставку рефінансування НБУ на момент укладення відповідних договорів. Станом на 31 грудня 2023 р., договори реструктуризації діють до 2025 та 2029 років.

3. Найбільш важливою складовою фінансових активів Товариства є торгова та інша поточна дебіторська заборгованість, тому особливе місце в обліковій політиці і практиці компанії займає порядок визнання і відображення зменшення корисності саме торгової та іншої дебіторської заборгованості.

Компанія здійснює нарахування резервів під очікувані кредитні збитки з метою покриття потенційних збитків, що виникають у разі нездатності покупця здійснити необхідні платежі. Компанія побудувала на підставі власного досвіду і активно використовує матрицю резервів для оцінки очікуваних кредитних збитків за торговельною дебіторською заборгованістю. При оцінці достатності резерву керівництво враховує поточні умови в економіці загалом, терміни виникнення дебіторської заборгованості.

4. За результатами проведеного аналізу встановлено, що торгова дебіторська заборгованість за розрахунками з покупцями за поставки електроенергії в 2023 році збільшилась порівняно з 2022 роком на 592732 тис. грн за чистою вартістю.

Торгова дебіторська заборгованість зі строком до 90 днів в 2023 році за чистою вартістю збільшилась порівняно з 2022 роком на 498310 тис. грн, зі строком від 90 до 180 днів – 26012 тис. грн, зі строком від 180 до 365 днів – зменшилась на 17672 тис. грн, зі строком понад 1 рік – збільшилась на 86082 тис. грн.

Сума резерву під очікувані кредитні збитки в 2023 році порівняно з 2022 роком збільшилась на 256819 тис. грн.

При тому резерв під очікувані кредитні збитки за торговою дебіторською заборгованістю зі строком до 90 днів в 2023 році порівняно з 2022 роком збільшився на 29980 тис. грн, зі строком від 90 до 180 днів – збільшився на 2894 тис. грн, зі строком від 180 до 365 днів – збільшився на 633 тис. грн., зі строком понад 1 рік – на 223312 тис. грн.

Таким чином в 2023 році відбулося суттєве збільшення суми резерву під очікувані кредитні збитки за сумами торгової дебіторської заборгованості.

5. У складі торгової дебіторської заборгованості більшу частку складає заборгованість, що має строк до 90 днів, а саме в 2023 році – 77,02%, в 2022 році – 72,45%.

Частка торгової дебіторської заборгованості зі строком прострочки від 90 днів до 180 днів складала в 2023 році – 8,12%, в 2022 році – 10,54%.

Частка торгової дебіторської заборгованості зі строком прострочки від 180 днів до 365 днів складала в 2023 році – 5,74%, в 2022 році – 11,41%.

Частка торгової дебіторської заборгованості зі строком прострочки понад 1 рік складала в 2023 році – 9,12%, в 2022 році – 5,6%.

Позитивною тенденцією є те, що частка торгової дебіторської заборгованості з терміном до 90 днів в 2023 році порівняно з попереднім роком збільшилась на 4,58%. Тоді як частки торгової дебіторської заборгованості з більшими строками прострочення зменшилися.

6. У складі торгової дебіторської заборгованості більшу частку становить поточна дебіторська заборгованість з компенсації послуг з доступності електроенергії для побутових споживачів: в 2023 році 54,58%, в 2022 році – 59,88%.

На другому місці по питомій вазі в загальному обсязі торгової дебіторської заборгованості поточна дебіторська заборгованість за поставку електроенергії споживачам, яка складала в 2023 році 41,18%, в 2022 році – 32,76%, а на третьому місці - поточна дебіторська заборгованість за забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії – в 2023 році 3,7%, в 2022 році – 4,83%.

7. У структурі торгової дебіторської заборгованості за видами споживачів найбільшу питому вагу має торгова дебіторська заборгованість фізичних осіб – в 2023 році 75,86%, в 2022 році – 72,53%.

На другому місці за часткою знаходиться торгова дебіторська заборгованість інших споживачів – в 2023 році – 11,44%, в 2022 році – 10,82%.

Торгова дебіторська заборгованість комунальних підприємств в 2023 році склала 6,2%, в 2022 році – 8,51% від загальної суми торгової дебіторської заборгованості.

8. У структурі грошових коштів 100% складають кошти на поточному рахунку в банках в національній валюті. Грошові кошти в 2023 році склали 24731 тис. грн, в 2022 році – 13853 тис. грн., таким чином збільшення грошових коштів в 2023 році порівняно з попереднім склало 10878 тис. грн.

В 2023 році відбулося суттєве зменшення чистого грошового потоку від операційної діяльності порівняно з 2022 роком, яке склало 73553 тис. грн.

Руху грошових коштів від інвестиційної діяльності у Товариства в 2023 і 2022 роках не було, що зрозуміло внаслідок впливу воєнного стану в країні.

Чистий рух грошових коштів від фінансової діяльності Товариства в 2023 році порівняно з 2022 роком збільшився на 45877 тис. грн, тобто відбулося суттєве залучення позикових коштів (кредитів банку), необхідних для поповнення оборотних коштів компанії.

Фактично, Товариство змогло забезпечити себе грошовими коштами саме за рахунок залучення позикового капіталу.

У свою чергу суттєве зменшення надходжень від власної операційної діяльності відбулося через причину неплатежів з боку споживачів, головним чином фізичних осіб.

Отже, Товариству для забезпечення нормальної роботи в подальшому необхідно рекомендувати підсилити ефективність діяльності щодо відшкодування дебіторської заборгованості за спожиту електроенергію фізичними особами.

У даному випадку доцільно запропонувати клієнтам вигідні для обох сторін умови розтермінування боргу, але з обов'язковим погашенням протягом встановленого за домовленістю періоду.

9. Крім питань обліку і аналізу, в роботі були надані пропозиції щодо аудиту фінансових активів, зокрема, було запропоновано поліпшити порядок аудиторської перевірки справедливої вартості фінансових активів.

Для аудиторської перевірки розрахунку справедливої вартості фінансових активів, визначеної з використанням методу дисконтування майбутніх грошових потоків, на нашу думку, доцільно використовувати низку аудиторських процедур, таких як:

- розрахунок та перевірка фінансового результату від дисконтування майбутніх грошових потоків;
- тестування правомірності включення певних грошових потоків до складу потоків, що дисконтуються;
- отримання уявлення про операції підприємства, пов'язані зі справедливою вартістю фінансових активів і з необхідністю розкриття інформації про неї в бухгалтерській звітності;
- визначення надійності системи внутрішнього контролю операцій з фінансовими активами;
- тестування отриманих значень справедливої вартості;
- оцінка вибору методу визначення справедливої вартості фінансових активів;
- визначення відповідності застосовуваних методів оцінки справедливої вартості фінансових активів і припущень, що застосовуються бізнес-моделі і плану розвитку підприємства;
- розробка моделі для підтвердження справедливої вартості фінансових активів та інші.

Впровадження відповідних рекомендацій дозволить поліпшити облік, аудит і в цілому управління фінансовими активами у ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія».

АНОТАЦІЯ

Верещак О.В. Облік, аналіз і аудит фінансових активів: теоретичні і практичні аспекти (на прикладі ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія»)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності» *(назва освітньої програми)*

Одеський національний економічний університет. Одеса, 2024.

У роботі розглядаються теоретичні і практичні аспекти обліку, аналізу і аудиту фінансових активів на прикладі ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія». Проаналізовано діючий стан обліку фінансових активів на підприємстві, проведено аналіз ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності діяльності, а також структури і динаміки фінансових активів за їх видами, досліджено особливості обліку фінансових активів на підприємстві, а також розглянута методика створення резерву під очікувані кредитні збитки.

Запропоновано склад аудиторських процедур, що можуть використовуватися під час аудиторської перевірки визначення справедливої вартості фінансових активів.

Ключові слова: фінансові активи, дебіторська заборгованість, резерв очікуваних кредитних збитків, облік, аналіз, аудит

ANNOTATION

Vereshchak O.V. Accounting, Analysis and Audit of Financial Assets: Theoretical and Practical Aspects (on the Example of Odesa Regional Energy Supply Company LLC)

Qualification work for the master's degree in speciality 071 'Accounting and Taxation' under the educational programme 'Accounting, Audit and Taxation of Entrepreneurial Activity' *(title of the educational program)*

Odessa National Economics University. Odessa, 2024.

The paper considers theoretical and practical aspects of accounting, analysis and audit of financial assets on the example of Odesa Regional Energy Supply Company LLC.

The paper analyses the current state of accounting of financial assets at the enterprise, analyses liquidity, financial stability, profitability of activity, as well as the structure and dynamics of financial assets by their types, studies the peculiarities of accounting of financial assets at the enterprise, and considers the methodology of creating a provision for expected credit losses.

The composition of audit procedures that can be used during the audit of determining the fair value of financial assets is proposed.

Keywords: financial assets, accounts receivable, provision for expected credit losses, accounting, analysis, audit